

УДК 334.72:364.2

Овсянюк-Бердадіна О. Ф.

underberg78@ukr.net, ORCID ID: 0000-0001-5916-645X

Researcher ID: T-9711-2017

к.е.н., доцент, доцент кафедри менеджменту, публічного управління та персоналу, Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль

ГЛОБАЛЬНІ ВИКЛИКИ ДЛЯ АКТИВІЗАЦІЇ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Анотація. У статті розглянуто основні виклики сучасності, які носять глобальний характер та суттєво впливають на сучасну парадигму економічного та суспільного життя більшості країн світу. Установлено, що їх множина зумовлює необхідність пошуку ринкових організаційних форм, здатних протистояти впливам глобальних викликів, нівелювати їх негативну дифузю на суспільство та водночас відповідати цілям сталого розвитку як об'єктивно необхідної парадигми функціонування економічної та екологічної систем. Визначено, що дієвою організаційною формою у цьому контексті може стати соціальне підприємництво як інноваційна форма підприємницької діяльності, яка використовує ресурси, що не повною мірою задіяні у реальному секторі економіки, та водночас сприяє позитивним зрушенням в економічній, соціальній та екологічній площинах. Обґрунтовано, що головними глобальними тригерами для активізації розвитку соціального підприємництва є антропоцен та ті, що пов'язані з дисбалансом розподілу суспільних благ. На основі результатів досліджень учених сучасності продемонстровано взаємозв'язок функціонування соціальних підприємств з ідеологією економіки суспільного блага та новітніми агрегованими макроекономічними показниками. Зокрема, визначено взаємозалежність впливу діяльності соціальних підприємств на сумарне значення індикатора справжнього прогресу як такого, що враховує не тільки доходи населення, а й показники щодо освіти, стандарту життя та охорони здоров'я. Описано взаємопосилюючі інституційні передумови до створення соціальних підприємств через наведення новітньої практики функціонування низки фінансових інституцій, інвестиційних вкладень, краудфандингу. Результати проведеного дослідження демонструють прагматичну необхідність активізації розвитку соціальних підприємств задля досягнення трипаризму ефективності як на макроекономічному, так і на глобальному рівні. Визначено перспективу подальших наукових досліджень у контексті пошуку реципієнтів із боку суспільних груп та ринкових ніш для отримання позитивних ефектів від діяльності соціальних підприємств у глобальному та локальному вимірах.

Ключові слова: соціальне підприємництво, глобальні виклики, трипаризм ефективності, економіка суспільного блага, антропоцен, перетворюючі інвестиції, краудфандинг, індикатор справжнього прогресу.

Ovsianiuk-Berdadina Olexandra

underberg78@ukr.net, ORCID ID: 0000-0001-5916-645X

Researcher ID: T-9711-2017

Ph.D., Associate Professor, Associate Professor of the Department of Management, Public Administration and Staff, West Ukrainian National University, Ternopil

GLOBAL CHALLENGES FOR ACTIVISATION OF SOCIAL ENTREPRENEURSHIP DEVELOPMENT

Abstract. The article considers the main challenges of the present days, which are global in nature and significantly affect the modern paradigm of economic and social life of most countries. It has been established that many of them necessitate the search for market organizational forms capable of resisting the effects of global challenges, levelling their negative diffusion on society and at the same time meeting the goals of sustainable development as an objectively necessary paradigm of functioning economic and ecological systems. It is determined that an effective organizational form in this context should be social entrepreneurship as an innovative form of entrepreneurial activity that uses resources that are not fully involved in the real sector of the economy and at the same time contributes to positive changes in economic, social and environmental areas. It is substantiated that the main global triggers for activation of the development of social entrepreneurship are the Anthropocene and those related to the imbalance in the distribution of public goods. Based on the results of researches by modern scientists, the relationship between the functioning of social enterprises with the ideology of the public good economy and the latest aggregate macroeconomic indicators is demonstrated. In particular, the interdependence of the impact of social enterprises activities on the total value of the indicator of real progress as one that takes into account and covers not only the income of the population, but also indicators of education, living standards and health care is defined. Mutually reinforcing institutional preconditions for creation of social enterprises through the introduction of the latest practice of a number of financial institutions, investments, crowdfunding are described.

The results of the study demonstrate the pragmatics of the need to intensify the development of social enterprises in order to achieve tripartism of efficiency at both macroeconomic and global levels. The prospect of further research in the context of search for recipients by social groups and market niches in order to obtain positive effects from the sociality of social enterprises in the global and local dimensions.

Key words: social entrepreneurship, global challenges, tripartism of efficiency, public good economy, anthropocene, transformative investments, crowdfunding, indicator of real progress.

JEL Classification: L31, L53

DOI: <https://doi.org/10.36477/2522-1256-2021-28-09>

Постановка проблеми. Світові економічні та соціальні контури розвитку різних суспільств мають власну специфіку та траєкторію руху, однак для всіх без винятку країн світу очевидним і беззаперечним є вплив глобальних викликів. Об'єктивними вимогами до дій на інноваційних засадах реалізації виступають пандемія COVID, зміна клімату, воєнні конфлікти, демографічні дисбаланси, слабкість фінансових структур у процесах інституційного регулювання економічних процесів. До цього ж вагомими сьогочасними проблемами суспільств є безробіття внаслідок значного вивільнення робочої сили з реального сектору економіки, старіння населення, зростання кількості людей з обмеженою дієздатністю. У різних регіонах світу ці виклики посилюються примусовою міграцією населення (біженці), загрозою природних катаклізмів, дефіцитом родючих земель, вимиранням біологічних видів та посиленням суспільних протистоянь як у межах окремих країн, так і ззовні.

Для України глобальні виклики активізують свій вплив через низку процесів, що є очевидними на національному рівні: надмірну фінансову залежність від міжнародної макроекономічної допомоги, слабкість соціальних інституцій, зубожіння населення та його міграцію у високорозвинуті країни світу.

Очевидно, що множина всіх цих викликів виступає вагомою причиною для необхідності пошуку в економіці нових організаційних форм, які б апріорі базувалися на ідеології сталого розвитку та водночас сприяли зменшенню симптоматики від окреслених чинників впливу глобального світу.

Однією з таких інноваційних організаційних форм господарської діяльності є соціальне підприємництво, тренди розвитку якого демонструють позитивну динаміку як в інтенсивному, так і в екстенсивному вимірі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Увага науковців до проблематики створення та функціонування соціальних підприємств стала більш фокусованою впродовж останніх двадцяти років. До цього часу поступ соціальних підприємств характеризувався стихійністю розвитку з позиції як ринкового, так і суспільного становлення. Найбільш значущими з позиції науки та практики функціонування соціальних підприємств стали праці О. Амомової [1], Л. Долуди [2], А.А. Свинчука, А.О. Корнецького, М.А. Гончарової, В.Я. Назарука, Н.Є. Гусак, А.А. Туманової [3] та ін. Методичний супровід діяльності соціальних підприємств розкритий в інструктивних матеріалах низки міжнародних та громадських організацій [4; 5].

Постановка завдання. Метою дослідження є окреслення сьогочасних викликів глобального світу та обґрунтування їхнього впливу як базової передумови та необхідності розвитку соціальних підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. Теоретичну концепцію соціального підприємства як специфічної форми господарської діяльності вперше було обґрунтовано у праці Дж. Емерсона, який дослідив поєднання економічного та соціального складників у діяльності організацій та окреслив їх взаємодоповнюючий, а не антагоністичний вплив [6]. Множина дефініційних визначень соціального підприємства дає змогу окреслити ключові характерні особливості їх функціонування, які відрізняють поміж інших суб'єктів господарської діяльності:

– пріоритетність соціальної компоненти у формуванні місії діяльності;

– застосування соціальних інновацій, тобто вирішення нагальних суспільних потреб у ринковий спосіб.

Авторське узагальнення існуючих підходів до створення та функціонування соціальних підприємств дає змогу визначити їх варіанти:

– соціальне підприємство створюється людьми з обмеженою працездатністю або обмеженими соціальними можливостями (переселенці, пенсіонери), часто під управлінським супроводом осіб із числа працездатного населення, для здійснення підприємницької діяльності, яка може і не спрямовуватися на вирішення соціальних проблем;

– соціальне підприємство створюється з числа працездатного населення, однак прибуток спрямовується на користь вирішення певної соціальної проблеми, яка часто є суміжною з основним напрямом діяльності соціального підприємства. При цьому якщо для фінансування діяльності соціального підприємства були залучені інвестиційні кошти, після повернення основної суми боргу дивіденди, як правило, не сплачуються;

– соціальне підприємство створюється та визначає місією діяльності вирішення нагальної суспільної соціальної проблеми за допомогою інноваційного, часто креативного підходу у бізнесовий спосіб.

Принциповою характерною ознакою соціального підприємства є отримання т. зв. трипаризму ефективності, тобто досягнення водночас економічної, екологічної та соціальної ефективності діяльності.

У світі соціальне підприємництво набуває все більшого поширення, чому сприяють його інституційне забезпечення діяльності та прихильність суспільства до товарів, робіт і послуг, продукованих цими господарськими одиницями. Остання позиція пояснюється психологічними та часто ментальними особливостями споживачів, які легше віддадуть кошти на суспільно корисну справу, при цьому отримуючи потрібний їм продукт (товар, роботу чи послугу). По суті, така залежність є безумовною маркетинговою перевагою соціального підприємства порівняно з іншими суб'єктами підприємницького сектору.

Отримання потенційних ринкових переваг від функціонування соціальних підприємств пояснюється та актуалізується положеннями новітньої концепції «економіки пончика», яка описана у працях оксфордської економістки Кейт Раворд [7]. Авторка концепції вважає, що ціллі людства у XXI ст. є задоволення потреб усіх систем та живих істот, не виходячи за межі планетарних ресурсів. При цьому межі планетарних ресурсів схематично зображуються зовнішнім кільцем, а набір соціальних проблем – внутрішнім, які водночас охоплюють Цілі сталого розвитку, які оголошені імперативом суспільного розвитку нинішньої епохи. Концепція «економіки пончика» базується на семи принципах, які є базовими для досягнення балансу між соціальними та планетарними межами. По суті, економіка як фундаментальна компонента суспільного порядку через свої інституційні одиниці намагається встановлювати і рівність, і сталість. Така ідеологія описує принципово новий порядок та є протилежною тим підходам, які керують сьогочасними економіками, де максимальне економічне зростання є домінуючою метою, а соціальні та екологічні завдання є другорядними. Найбільш повними з погляду посилення значимості соціального підприємництва є такі постулати вищеописаної концепції:

- відмова від панування принципу «просочування благ зверху донизу» на користь ідеї розподілу за замовчуванням, коли створена вартість значно рівномірніше розподіляється на всіх, хто допоміг її створити;

- від ідеї «зростання знову все очистити» до регенерації за замовчуванням, оскільки циркуляційна структура економіки, яка є безумовною компонентою парадигми функціонування соціального підприємства, працює ефективніше, ніж деградація з подальшою спробою відновлення ресурсів;

- від пріоритету раціонального економічного індивіда до соціально пристосованих людей у т. зв. вбудованій економіці у суспільство та живий світ, які залежать від них та водночас служать їм обом [8].

Ще однією із сучасних концепцій, яка зумовлює прагматику зростання і розвитку соціальних підприємств, є економіка спільного блага, сформована австрійським науковцем Крістіаном Фелбером, котрий обґрунтував потребу переосмислення комерційних цілей приватних компаній на користь збереження спільного блага [8]. Концепція економіки спільного блага описує парадигму трансформації традиційного принципу максимізації прибутку до співпраці та ґрунтується на низці цінностей, зокрема людській гідності, солідарності, екологічній сталості, справедливості, демократії, шляхом забезпечення транспарентності та участі. Вищезазначені цінності є, по суті, фундаментальною основою створення та функціонування соціальних підприємств, що черговий раз демонструє необхідність активізації їх розвитку.

Ключовими глобальними викликами, які водночас є каталізаторами активізації розвитку соціального підприємництва, є антропоцен та ті, що пов'язані з дисбалансом розподілу суспільних благ.

Антропоцен як геохронологічний системний прояв впливу людей на екосистему має низку катастрофічних характеристик, які, враховуючи інноваційний характер функціонування соціальних підприємств, можуть бути певною мірою знівельовані через діяльність остан-

ніх. У цьому напрямі лауреат Пулітцерівської премії Е. Колберт зазначає, що вже сьогодні планета перебуває у процесі шостого циклу вимирання, який виник унаслідок діяльності людей, при цьому за геологічною шкалою перші п'ять циклів були спричинені виверженнями вулканів, тектонічними процесами та іншими природними катаклізмами [9].

Очевидно, що масштаб поширення діяльності соціальних підприємств, для яких характерною є локальність економічного та соціального впливу, не може бути панацеєю від глобалізованих проявів екологічної катастрофи світу, однак їх властивість до тиражування позитивного досвіду вирішення проблем на рівні окремих територіальних утворень або зменшення передумов виникнення в окремих сферах суспільного життя становить ключову прагматику необхідності активізації їх створення.

Глобальні виклики, пов'язані з дисбалансом суспільних благ, посилюються низкою криз, які притаманні сьогочасному, насамперед це культурна, моральна, соціальна, політична кризи, криза демократії, ідеологій. При цьому реакція урядів більшості країн на низку вищезазначених криз зводиться до поліпшення власного політичного іміджу на тлі нерозв'язаних суспільних проблем або до ліквідації тільки симптомів криз, а не чинників та причин їх виникнення. У цьому напрямі показовими є результати дослідження «Барометр довіри», проведеного консалтинговою компанією Edelman у 2020 р., які демонструють, що, незважаючи на сильну світову економіку та майже повну зайнятість, жодному з чотирьох суспільних інститутів, які вимірює дослідження, – уряду, бізнесу, НУО та ЗМІ – не довіряють [10]. Причиною цього парадоксу може бути побоювання людей перед майбутнім та їх ролі в ньому, що є потужним світовим закликком до прийняття нового способу інституційної побудови довіри: балансування компетентності з етичною поведінкою.

Дія низки вищезазначених криз стала потужним тригером для виникнення проблеми біженців та бідності, які є нагальними для всіх без винятку країн світу, оскільки одні є їхніми донорами, а інші – реципієнтами. У цьому напрямі Оксфордська ініціатива з боротьби з бідністю та розвитку потенціалу людини запропонувала використовувати індекс багатовимірної бідності (MPI), який охоплює не лише доходи населення, а й показники щодо освіти, стандарту життя та охорони здоров'я. Дана ініціатива за допомогою цього індикатора нарахувала 1,6 млрд людей, які живуть у парадигмі багатовимірної бідності, що майже вдвічі більше, ніж осіб, котрі за показником вимірювання тільки доходів живуть за межею бідності [11].

У напрямі активізації інституційного поля для розвитку соціальних підприємств уже сьогодні уряди та територіальні громади окремих країн надають пріоритетне право здійснення закупівель за кошти державного та місцевого бюджетів тим підприємствам та організаціям, які мають позитивні результати соціальної звітності за методикою GRI (через застосування відповідних преференційних поправок до цін тендерних пропозицій).

Інституційні стимули для активізації розвитку соціального підприємництва починають застосовувати і фінансові інституції. У цьому напрямі слід згадати існування банку, заснованого Мухамадом Юнусом,

який вважається піонером у царині соціальних підприємств у фінансовому секторі економіки. Також показовим є досвід австрійського банку Dornbirner Sparkasse, який застосовує етичне фінансове управління. У цій фінансовій установі активи з низьким етичним рейтингом були виведені з банківського портфелю та замінені тими, що орієнтуються на створення «спільного блага». При цьому, як засвідчили дані фінансової звітності, така принципово нова орієнтація діяльності банку не вплинула на підсумкову суму балансу за рік [12].

Певних трансформаційних перетворень на користь створення і активізації розвитку соціальних підприємств поступово зазнають інвестиційні вкладення. Панування традиційних інвестицій, метою яких є апіорі одержання фінансового прибутку в майбутньому, поступово витісняється т. зв. перетворюючими інвестиціями. Перетворюючі інвестиції за останні роки значно видозмінилися та розширили власну функціональну та прикладну суть. Сьогодні під дефініцією «перетворюючі інвестиції» розуміють цілу низку фінансових вкладень, зокрема сталі інвестиції (sustainable investing), інвестиції, пов'язані з виконанням соціальних програм (programme-related investing), інвестиції, спрямовані на виконання місії (mission-related investments), соціально відповідальні інвестиції (sustainable and responsible) [13]. І хоча фінансові інвестиції сьогодні все ще займають ліву частку загального обсягу інвестиційних вкладень, загальні суми інвестицій, які враховують критерії ESG як низку екологічних, соціальних та управлінських індикаторів, у 2016–2018 рр. в Європі зросли на 11% та досягли 12,3 трлн євро [14]. В інституційному полі для посилення окреслених тенденцій у світі функціонує Глобальна координаційна група з питань перетворюючих інвестицій, яка чинить свій вплив як вагомий стейкхолдер на урядові ініціативи та прийняття нормативних актів у цьому контексті.

Значною мірою фінансовим катализатором до реалізації стартапних проєктів соціальних підприємств у світі став краудфандинг як метод збору коштів за допомогою електронних засобів на ті ініціативи, реалізація яких викликає позитивний суспільний резонанс і апіорі підтримується стихійно сформованою цільовою групою потенційних покупців. Цінність краудфандингу полягає не лише у фінансовій підтримці бізнес-ініціатив, більшість з яких відноситься до соціального підприємництва, оскільки, як правило, охоплюють екологічні та соціальні проєкти, а й у критичному розгляді проєктів із боку різних груп стейкхолдерів, що дає змогу тим самим удосконалити продукт, роботу чи послугу, яка пропонується для суспільного споживання у майбутньому.

Активізація розвитку соціального підприємництва значною мірою може вплинути на позитивне зростання агрегованих альтернативних показників суспільного зростання, які сьогодні на відміну від методик розрахунку ВВП враховують економічні, соціальні та екологічні компоненти для демонстрації та виявлення тенденцій прогресу розвитку окремих країн. У цьому контексті інформаційно наповненим та показовим засобом вимірювання не лише економічних трендів, а й екологічних та соціальних результатів є індикатор справжнього прогресу (GPI). Основу індикатора становлять особисті витрати на споживання, що коригуються та уточнюються компонентами, які, по суті, часто є предметом функціо-

нальної діяльності соціальних підприємств. Цими компонентами є виснаження природних ресурсів, екологічні втрати, вартість розпаду сім'ї, втрата вільного часу, безробіття окремих страт суспільства, злочинність [15]. На думку членів Римського клубу Ернста фон Вайцекера та Андреса Війкмана, індикатор справжнього прогресу містить позитивні компоненти, яких бракує ВВП, включаючи вигоду від волонтерської та домашньої праці, та краще оцінює сталий економічний добробут, оскільки він відокремлює види діяльності, що знижують добробут, від тих, які його підвищують [8]. Суттєвою перевагою його використання як інтегративного показника, який включає результати діяльності і соціальних підприємств, є охоплення ним товарів, робіт і послуг, які знаходяться поза межами економічного ринку, але мають значний вплив на людське благополуччя.

Висновки з проведеного дослідження. Соціальне підприємництво як інноваційна форма підприємницької діяльності може стати вагомим організаційним чинником нівелювання низки вищезокреслених у публікації глобальних викликів сьогочасного світу. Застосовуючи незадіяні у реальному секторі економіки ресурси та нестандартні підходи до ведення підприємницької діяльності на засадах сталого розвитку, у своїй множині соціальні підприємства можуть стати потужним катализатором позитивних економічних, соціальних та екологічних поступів. У цьому напрямі об'єктивною необхідністю виступає науковий та прикладний пошук ринкових ніш, суспільних страт та видів ресурсів, які б за умови їх базування на ідеології економіки суспільного блага та оптимального поєднання у підприємницькій площині зумовили отримання трипаризму позитивних ефектів в економічній, соціальній та екологічних площинах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Амомова О. Ю. Державне регулювання соціального підприємництва та соціально відповідального бізнесу. Харків : Магістр. 2010. URL: http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/conf/2010/2010_03.pdf
2. Долуда Л., Назарук В., Кірсанова Ю. Соціальне підприємництво. Бізнес-модель. Реєстрація. Оподаткування. Київ : Україна, 2017. 92 с.
3. Свинчук А. А. та ін. Соціальне підприємництво: від ідеї до суспільних змін : посібник. Київ : ВІ ЕН ЕЙ, 2017. 188 с.
4. Доповідь зі Світового економічного форуму в Нью-Йорку 24 вересня 2018 року. URL: <https://www.weforum.org/agenda/2018/09/sustainable-development-impact-summit-2018-ighlights>
5. The Social Business Initiative (SBI). URL: http://ec.europa.eu/growth/sectors/social-economy/enterprises_en
6. Emerson J. The blended value map: Tracking the Intersects and Opportunities of Economic, Social and Environmental Value Creation. 2003. 182 p.
7. Raworth K. Doughnut economics. Penguin Random House. London, 2017.
8. Вайцекер Ернст Ульріх фон, Війкман Андерс. Come On! Капіталізм, недалекоглядність, населення і руйнування планети. Доповідь Римському клубу / пер. з англ. Ю. Сірош ; за наук. ред. В. Вовка, В. Бутка. Київ : Саміт-Книга, 2019. 276 с.
9. Колберт Е. Шосте вимірювання: неприродна історія / пер. з англ. В. К. Плискін. Київ : Наш формат, 2016. 280 с.
10. Дослідження «Барометр довіри». URL: <https://www.edelman.com/trust/2020-trust-barometer>

11. Dugarova E. Global Trends: Challenges and Opportunities in the Implementation of the Sustainable Development Goals. *Technical Report*. March. 2017. URL: <https://www.researchgate.net/publication/315098087>

12. Офіційний сайт Dornbirner Sparkasse. URL: <https://www.sparkasse.at/dornbirn/wir-ueber-uns>

13. Social innovation: what it is, why it matters and how it can be accelerated URL: http://eureka.sbs.ox.ac.uk/761/1/Social_Innovation.pdf

14. Global Sustainable Investment Review 2018 by the Global Sustainable Investment Alliance. URL: <http://www.gsi-alliance.org/trends-report-2018>

15. Components of GPI. URL: <http://genuineprogress.wordpress.com/the-components-of-gpi>

REFERENCES

1. Amomova, O. Yu. (2010), Derzhavne rehulivannia sotsialnoho pidpriemnytstva ta sotsialno vidpovidalnoho biznesu, Mahistr, Kharkiv, Ukraine.

2. Doluda, L., Nazaruk, V. and Kirsanova Yu. (2017), Sotsialne pidpriemnytstvo. Biznes-model. Reiestratsiia. Oportatkovannia, TOV «Ahentstvo «Ukraina», Kyiv, Ukraine.

3. Svynchuk A. A., Kornetskyi A. O., Honcharova M. A., Nazaruk V. Ya., Husak N. Ye. and Tumanova A. A. (2017), Sotsialne pidpriemnytstvo: vid idei do suspilnykh zmin: posibnyk, TOV «Pidpriemstvo «VI EN EI», Kyiv, Ukraine.

4. Dopovid zi Svitovoho Ekonomichnoho Forumu v Niu Yorku 24 veresnia 2018 roku, available at: <https://www.weforum.org/agenda/2018/09/sustainable-development-impact-summit-2018-ighlights>.

5. The Social Business Initiative (SBI), available at: http://ec.europa.eu/growth/sectors/social-economy/enterprises_en

6. Emerson, J. (2003), The blended value map: Tracking the Intersects and Opportunities of Economic, Social and Environmental Value Creation. 182 p.

7. Raworth, K. (2017), Doughnut economics. Penguin Random House, London.

8. Come On! Kapitalizm, nedalekohliadnist, naseleattia i ruinovannia planety. Dopovid Rymському клубу / Ernst Ulrikh fon Vaitszeker, Anders Viikman; pereklad z anh. Yu. Siros; za nauk. red. V. Vovka, V. Butka, Samit-Knyha, Kyiv, Ukraine.

9. Kolbert, E. Shoste vymyranntia: nepryrodna istoriia. Per. z anh. Plyskin V. K.: Nash format, 2016. 280 s.

10. Doslidzhennia "Barometr doviry", available at: <https://www.edelman.com/trust/2020-trust-barometer>

11. Dugarova, E. Global Trends: Challenges and Opportunities in the Implementation of the Sustainable Development Goals. *Technical Report*. March. 2017, available at: <https://www.researchgate.net/publication/315098087>

12. Ofitsiinyi sait Dornbirner Sparkasse, available at: <https://www.sparkasse.at/dornbirn/wir-ueber-uns>

13. Social innovation: what it is, why it matters and how it can be accelerated, available at: http://eureka.sbs.ox.ac.uk/761/1/Social_Innovation.pdf

14. Global Sustainable Investment Review 2018 by the Global Sustainable Investment Alliance, available at: <http://www.gsi-alliance.org/trends-report-2018>

15. Components of GPI, available at: <http://genuineprogress.wordpress.com/the-components-of-gpi>

Стаття надійшла до редакції 15 січня 2021 р.